חוּמְרֵי פְּתַכְיֶיתָא – טבעות דקות מזכוכית שמסודרות על חוט בעין שרשרת, אֲתַאי הַהִיא אִיתְּתָא – באה אשה אחת, אָמְרָה לֵיהּ, הַב לִי חַד שׁוֹשְׁבָּא – תן לי שרשרת של טבעות. אָמַר לָהּ – שאל אותה, אִי יַהֲבִינָא לֵיךְ מִיקַּדְּשַׁתְּ לִי – אם אתן לך שרשרת זו בלא תשלום, האם תתקדשי לי בה. אָמְרָה לֵיהּ, הָבָהּ מְיַהֲבָה – נתון תתן. אָמַר רַב חָמָא, כָּל שאמרה בלשון 'הָבָהּ מְיַהֲבָה', לַאו כְּלוּם הוּא, שאין כוונתה להתקדש לו.

מעשה נוסף: הַהוּא גַּבְרָא דַּהֲוָה קָא שָׁדֵי חַמְרֵי מִדְּקָלָא – מעשה באדם שהיה משליך תמרים מן הדקל, אֲתַאי הַהִיא אִיתְּתָא, אָמְרָה לֵיהּ, שְׁדֵי לִי תַּרְתֵּי – השלך לי שתי תמרים. אָמַר לָהּ – שאל אותה, אִי שָׁדֵינָא לֵיךְ מִיקַּדְּשַׁתְּ לִי – אם אשליך לך, האם תתקדשי לי. אָמְרָה לֵיהּ, שְׁדֵי מִישְׁדָּא – זרוק תזרוק. אָמַר רַב זְבִיד, כָּל שאמרה בלשון 'שְׁדֵי מִישְׁדָּא', לַאו כְּלוּם הוּא, שאין כוונתה להתקדש לו.

אִיבָּעֲיָא לְהוּ, במעשים האמורים למעלה, אם לא כפלה את לשונה, אלא אמרה רק 'הַב' – תן, 'אֲשְׁקֵי' – השקה, ו'שְׁדֵי' – השלך, מַהוּ. אָמַר רָבִינָא, מְקוּדֶּשֶׁת. רַב פָּפָּא בַּר רַקְתָּא אָמַר, תָּנָא דְּמַלְּכָא – הריני נשבע בכתר המלך שאֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. וְהִלְכְתָא, אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. הגמרא מביאה את פסק ההלכה בסוגיות קודמות: וְהִלְכְתָא כרבה הסובר (לעיל ז:) שׁשִׁיָּרֵי – בגדי משי, וכן שאר חפצים, לֹא צְרִיכֵי שׁוּמָא קודם הקידושין, והאשה מקודשת גם כאשר אין דמיהם ידועים, ולא כרב יוסף הסובר שבלי שומא אינה מקודשת. וְהִלְכְתָא כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, שאמר לעיל (ח.) שאם אמר לאשה התקדשי לי במנה ונתן לה דינר בלבד, מקודשת בדינר זה, ועליו להשלים את השאר. וְהִלְכְתָא כְּרַבָּא אָמַר רַב נַחְמָן, שאמר לעיל (ח:) שאם קידש אשה במנה ולא נתנו לה אלא נתן לה משכון עליו, אינה מקודשת, לפי שכיון שאין כאן מנה אין כאן גם משכון.

שנינו במשנה (לעיל ב.) שאשה מתקדשת בשטר, הגמרא מביאה ברייתא על דרך הקנין בשטר: תָּנוּ רַבָּנָן, בִּשְׁטָר, כֵּיצַד הוא אופן הקידושין בו. מבארת הברייתא, אדם שיש לו בת שעדיין לא בגרה והיא ברשותו לקדשה, וְכָתַב לוֹ הבעל עַל הַנַּיָּיר אוֹ עַל הַחֵרֶס, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ – בנייר או בחרס שֶׁזֶּה פָּרוּטָה, 'בִּתְּךָ מְקוּדֶּשֶׁת לִי' 'בִּתְּךָ מְאוֹרֶסֶת לִי' 'בִּתְּךָ לִי לְאִינְתּוּ – לאשה', חֲרֵי אַתְּ מְאוֹרֶסֶת לִי', מְקוּדֶּשֶׁת, בֵּין אם קבלת השטר היתה עַל יְדֵי אָבִיהָ וּבֵין אם היתה עַל יְדֵי עַצְמָהּ, מְקוּדֶּשֶׁת, ובלבד שקבלתה היתה מְדַעָתּוֹ של האב, וְהוּא שֶׁלֹּא בְגָרָה עדיין, שאם בגרה אינה צריכה את דעתו, וכן אין קבלתו מועילה ללא דעתה. כָּתַב לָהּ הבעל לאשה, עַל הַנַּיָּיר אוֹ עַל הַחֵרֶס אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ שֶׁזֶּה פָּרוּטָה, 'חֲרֵי אַתְּ מְקוּדֶּשֶׁת לִי' 'חֲרֵי אַתְּ לִי לְאִינְתּוּ – לאשה' 'חֲרֵי אַתְּ מְאוֹרֶסֶת לִי', מְקוּדֶּשֶׁת, בֵּין אם קבלת השטר היתה עַל יְדֵי אָבִיהָ וּבֵין אם היתה עַל יְדֵי עַצְמָהּ, ובלבד שקבלת האב היתה מְדַעָתָהּ שאמרה לו לקבלו, וְהוּא שֶׁכבר בָּגְרָה ואינה ברשות האב, שאם היא עדיין ברשותו אינו צריך את דעתה, וכן אין קבלתה מועילה ללא דעתו.

הגמרא דנה על 'לשמה' בשטר זה: בָּעֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, שְׁטַר אֵירוּסִין שֶׁכָּתָבוֹ הבעל שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ של האשה אלא לשם אשה אחרת, ולבסוף קידש בו אשה זו, מַהוּ, האם כיון שנאמר (דברים כד א) 'וְיָצְאָה וגו' וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר', הֲוָיוֹת לְיֹצִיאוֹת מַקְשִׁינַן – מקישים קידושין לגירושין, מַה האמור בו, וְהָכָא – ובשטר קידושין אנו למדים שהבעל כותבו, מֵעַנְיָינָא דִּקְרָא – מעניינו של הפסוק האמור בו. ומבארת הגמרא: חָתָם – במכירה כְּתִיב (ויקרא כה כה) 'וּמָכַר מֵאֲחֻזָּתוֹ', הרי שֶׁבְּמוֹכֵר תָּלָה רַחֲמָנָא את המכירה, ולכן הוא כותב את השטר, אבל הָכָא – בקידושין כְּתִיב (דברים כד א) 'כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה', הרי שֶׁבְּבַעַל תָּלָה רַחֲמָנָא את הקידושין, ולכן הוא כותב את השטר.

שואלת הגמרא: חָתָם נַמִּי – גם במכירה כְּתִיב (ירמיה לב מד) 'שְׁדוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ', ונמצא שהמכירה נאמרת על שם הקונה. משיבה הגמרא: קְרֵי בֵּיהּ – יש לקרוא את הפסוק כאילו נאמר 'יִקָּנוּ', כלומר שאין הפסוק מדבר על הקונה, אלא על המוכר.

שואלת הגמרא: מַאי טַעְמָא קָרֵית בֵּיהּ – שאמרת שיש לקרוא 'יִקָּנוּ', מִשּׁוּם דִּכְתִיב 'וּמָכַר מֵאֲחֻזָּתוֹ' שהמכירה תלויה במוכר, אם כן, הָכִי נַמִּי – גם בקידושין תוכל לשנות את קריאת הפסוק 'כִּי יִקַּח' 'וְקָרֵי בֵּיהּ – ותקרא את הפסוק כאילו כתוב בו 'כִּי יַקַּח', כלומר שהאב נותן את בתו למקדש, משום דִּכְתִיב (דברים כב טז) 'אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה', ומבואר שהאב הוא המוסר את בתו.

הגמרא מביאה ביאור אחר: אֶלָּא אָמַר רָבָא, דינים אלו בכתיבת שטרות, הִלְכְתָא נִינְהוּ – הלכות שנאמרו למשה מסיני הם, וְאַסְמְכִינְהוּ רַבָּנָן אִקְרָאֵי – והסמיכום חכמים ורמזום בפסוקי התורה.

ביאור נוסף: וְאִיבָּעֵית אֵימָא, שאכן כתיבת השטר תלויה במי שהתורה תלתה בו את הקנין, ושטר מכירה נכתב על ידי המוכר שנאמר 'וּמָכַר מֵאֲחֻזָּתוֹ', ומה שקשה שנאמר גם 'שְׁדוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ', חָתָם נַמִּי – גם שם כְּתִיב (ירמיה לב יא) 'וָאֶקַּח אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה', והכוונה שם שירמיה הקונה לקח מחנמאל המוכר את השטר, ולא כתוב 'ואתן את ספר המקנה', שירמיה הקונה נתן את השטר לחנמאל המוכר, אבל בקידושין נאמר 'כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה', שהלקיחה תלויה בבעל, ולכן הוא כותב את שטר הקידושין.

הגמרא מביאה את דיני קבלת השטר: וְאָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן, כָּתַב לוֹ הבעל לאבי הבת, עַל הַנַּיָּיר אוֹ עַל הַחֵרֶס, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה, 'בִּתְּךָ מְקוּדֶּשֶׁת לִי' 'בִּתְּךָ מְאוֹרֶסֶת לִי' 'בִּתְּךָ לִי לְאִינְתּוּ – לאשה', בֵּין אם קבלת השטר היתה עַל יְדֵי אָבִיהָ וּבֵין אם היתה עַל יְדֵי עַצְמָהּ, מְקוּדֶּשֶׁת, ובלבד שקבלתה היתה מְדַעָתּוֹ של האב, וְהוּא שֶׁלֹּא בְגָרָה עדיין, שאם בגרה אינה צריכה את דעתו, וכן אין קבלתו מועילה ללא דעתה. כָּתַב לָהּ הבעל לאשה, עַל הַנַּיָּיר אוֹ עַל הַחֵרֶס אַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ שָׁוֶה פְּרוּטָה, 'חֲרֵי אַתְּ מְקוּדֶּשֶׁת לִי' 'חֲרֵי אַתְּ לִי לְאִינְתּוּ – לאשה' 'חֲרֵי אַתְּ מְאוֹרֶסֶת לִי', מְקוּדֶּשֶׁת, בֵּין אם קבלת השטר היתה עַל יְדֵי אָבִיהָ וּבֵין אם היתה עַל יְדֵי עַצְמָהּ, ובלבד שקבלת האב היתה מְדַעָתָהּ שאמרה לו לקבלו, וְהוּא שֶׁכבר בָּגְרָה ואינה ברשות האב, שאם היא עדיין ברשותו אינו צריך את דעתה, וכן אין קבלתה מועילה ללא דעתו.

הגמרא דנה על 'לשמה' בשטר זה: בָּעֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, שְׁטַר אֵירוּסִין שֶׁכָּתָבוֹ הבעל שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ של האשה אלא לשם אשה אחרת, ולבסוף קידש בו אשה זו, מַהוּ, האם כיון שנאמר (דברים כד א) 'וְיָצְאָה וגו' וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר', הֲוָיוֹת לְיֹצִיאוֹת מַקְשִׁינַן – מקישים קידושין לגירושין, מַה מְּעַנְיָינָא דִּקְרָא – מעניינו של הפסוק

המשך מעמוד ג

מִדֶּחִי: ט אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים: י הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד: יא אֲנִי אָמַרְתִּי בְחָפְזִי כָּל־הָאָדָם כֹּזֵב: יב מָה־אָשִׁיב לַיהוָה כָּל־תַּגְמוּלוֹהִי עָלָי: יג כּוֹס־יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא: יד נְדָרַי לַיהוָה אֲשַׁל�ֵּם נֶגְדָּה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ: טו יָקָר בְּעֵינֵי יְהוָה הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו: טז אָנָּה יְהוָה כִּי־אֲנִי עַבְדֶּךָ אֲנִי־עַבְדְּךָ בֶּן־אֲמָתֶךָ פִּתַּחְתָּ לְמוֹסֵרָי: יז לְךָ אֶזְבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא: יח נְדָרַי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נֶגְדָּה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ: יט בְּחַצְרוֹת | בֵּית יְהוָה בְּתוֹכֵכִי יְרוּשָׁלִָם הַלְלוּיָהּ:

יְצִיאָה – בגירושין בְּעֵינָן – הגט צריך להיכתב לִשְׁמָהּ של האשה, שנאמר (שם) וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת, ודורשים ׳לה – לשמה׳, אַף חֲוָיָה – בקידושין, בְּעֵינָן – השטר צריך להיכתב לִשְׁמָהּ, אוֹ דִלְמָא חֲוָיוֹת לַהֲדֵדֵי מַקְשֵׁינַן – מקישים קידושי שטר לקידושי כסף, מַה חֲוָיָה דְּכֶסֶף – קידושי כסף, לֹא בְּעֵינָן – אין צורך שהמטבע יוטבע לִשְׁמָהּ, אַף חֲוָיָה דִּשְׁטָר – קידושי שטר, לֹא בְּעֵינָן – אין צורך שהשטר יכתב לִשְׁמָהּ.בָּתַר דְּבָעֵיָא חֲדָר פַּשְׁטָהּ – אחר שנסתפק, חזר ריש לקיש והכריע, חֲוָיָה לִיצִיאָה מַקְשֵׁינַן – מקישים קידושין לגירושין ולא קידושי שטר לקידושי כסף, משום דִּאֲמַר קְרָא (דברים כד ב) ׳וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהָלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר׳, ומכאן למדנו (לעיל ה.) עיקרו של קנין שטר באשה שקונה כפי שמגרש, ולכן עדיף ללמוד מהיקש זה שצריך שהשטר יכתב לשמה:

הגמרא דנה על שטר קידושין שנכתב שלא מדעת האשה: אִיתְּמַר, כָּתְבוּ הבעל את שטר הקידושין לִשְׁמָהּ וְשֶׁלֹּא מַדַּעְתָּהּ – שלא נמלך בה קודם הכתיבה, ואחר כך הסכימה להתקדש בו, רָבָא וְרַבִינָא אָמְרֵי, מְקוּדֶּשֶׁת, וְרַב פָּפָּא וְרַב שְׁרֵבְיָא אָמְרֵי, אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. אָמַר רַב פָּפָּא, אֶמְתָא טַעְמָא דִּידְהוּ וְאֶמְתָא טַעְמָא דִּידִי – אומר את טעמם של רבא ורבינא, ואומר גם את טעמי. אִיתָא טַעְמָא דִּידְהוּ – אומר את טעמם, דִּכְתִיב (דברים כד א) ׳וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהָלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר׳, מַקִּישׁ הכתוב חֲוָיָה – קידושין לִיצִיאָה – לגירושין, מָה יְצִיאָה – גירושין נעשים בשטר שנכתב לִשְׁמָהּ וְשֶׁלֹּא מַדַּעְתָּהּ, שהרי מתגרשת על כרחה, אַף חֲוָיָה – קידושין נַמִּי נעשים בשטר שנכתב לִשְׁמָהּ וְשֶׁלֹּא מַדַּעְתָּהּ. וְאִיתָא טַעְמָא דִּידִי – ואומר את טעמי, שאני לומד מאותו פסוק ׳וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהָלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר׳, מַקִּישׁ הכתוב חֲוָיָה – קידושין לִיצִיאָה – לגירושין, מָה יְצִיאָה – בגירושין בְּעֵינָן – צריכים את דַּעַת הַמְקֻנֶּה, שהוא הבעל, שנאמר (שם) ׳וְכָתַב לָהּ׳, אַף חֲוָיָה – בקידושין בְּעֵינָן – צריכים את דַּעַת הַמְקֻנֶּה, שהיא האשה.

הגמרא מקשה על הסוברים שבשטר קידושין אין צורך בדעת האשה: מֵיתִיבִי, שנינו במשנה (ב"ב קסז:), אֵין כּוֹתְבִין שִׁטְרֵי אֵירוּסִין וְנִשּׂוּאִין אֶלָּא מִדַּעַת שְׁנֵיהֶן – הבעל והאשה. מַאי לָאו – האם אין מדובר בִּשְׁטָרֵי אֵירוּסִין וְנִשּׂוּאִין מַמָּשׁ, ומבואר שצריך את דעת האשה. מתרצת הגמרא: לֹא, מדובר בִּשְׁטָרֵי פְּסִיקְתָא – שטרי התנאים בהם כותבים הצדדים את ההתחייבויות שלהם זה לזה, וְכִדְרַב גִּידֵּל אָמַר רַב, דְּאָמַר רַב גִּידֵּל אָמַר רַב, אדם שאמר לחבירו כַּמָּה אַתָּה נוֹתֵן לִבְנִךָ, כָּךְ וְכָךְ ממון, וחבירו אמר לו, כמה אתה נותן לִבְתִּךָ, כָּךְ וְכָךְ ממון, וְעָמְדוּ וְקִדְּשׁוּ האיש והאשה, קָנוּ – התחייבו שלא נעשה קנין, מפני שֶׁהֵן הַדְּבָרִים הַנִּקְנִים בְּאֲמִירָה בלא קנין, שבהנאה שהם מתחתנים זה עם זה גמרו בדעתם להתחייב בלא קנין. ובשטרות אלו אמרה המשנה שלא יכתבו אותם שלא מדעתם, שמא הם מעדיפים שיהיו כמלוה בעל פה, ולא כמלוה בשטר:

שנינו במשנה (לעיל ב.), האשה נקנית בכסף בשטר וּבְבִיאָה. הגמרא מבררת את מקור קידושי ביאה: מְנָא לָן – מנין לנו שאשה נקנית בביאה. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר קְרָא – (דברים כב כב) ׳כִּי יִמָּצֵא אִישׁ שֹׁכֵב עִם אִשָּׁה בְּעֻלַת בָּעַל׳, מְלַמֵּד שֶׁהאִישׁ גּוֹרֵם לָהּ בַּעַל עַל יְדֵי בְּעִילָה. הגמרא תמהה: אָמַר לֵיהּ רַבִּי זֵירָא לְרַבִּי אַבָּהוּ, וְאָמְרֵי לָהּ שאמר זאת רֵישׁ לָקִישׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן, האם בְּעוּרָה ואינה נאה ברייתא זוֹ שֶׁשָּׁנָה רַבִּי, שהפסוק (דברים כד א) ׳כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ׳ מְלַמֵּד שֶׁנִּקְנֵית בְּבִיאָה, ולמה הוצרכת ללמוד מפסוק אחר. משיבה הגמרא: אִי מֵהָתָם – אם היינו לומדים מהפסוק ׳וּבְעָלָהּ׳, חָוֹה אָמֵינָא שאינה מקודשת עַד דְּמִקַּדֵּשׁ בכסף וַהֲדַר בָּעֵיל – ואחר כך יבעל, שהרי בתחילת הפסוק נאמר קנין כסף ׳כי יקח איש אשה׳ ואחר כך נאמר ׳ובעלה׳, קָא מַשְׁמַע לָן הפסוק השני ׳בעלת בעל׳, שמתקדשת בביאה בלבד.

הגמרא תמהה על ההוה אמינא שביאה וכסף אינם מועילים לבדם: מַתְקִיף לָהּ רַבִּי אַבָּא בַּר מָמָל, אִם כֵּן, שהיינו אומרים שכסף לבדו אינו קונה, נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה, דְּאָמַר רַחֲמָנָא שאם זינתה עונשה בְּסָקִילָה, הֵיכִי מַשְׁתַּחַת לָהּ – איך תמצא מקרה כזה, שהרי אִי דְּאַקְדִּישׁ וַהֲדַר בָּעֵיל – אם קידשה בכסף ובביאה, בְּעוּלָה הִיא, ואין דינה בסקילה אלא בחנק, ואִי דְּאַקְדִּישׁ וְלָא בָּעֵיל – ולא בביאה, לָאו כְּלוּם הוּא, שעדיין אינה מקודשת. משיבה הגמרא: אָמְרוּהָ רַבָּנָן קַמֵּיהּ דְּאַבָּיֵי – אמרו חכמים לפני אביי, מַשְׁכַּחַת לָהּ – יתכן מקרה זה של נערה המאורסה, כְּגוֹן שֶׁבָּא עָלֶיהָ הָאָרוּס שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ – שלא במקום ביאה, שיש כאן ביאה והיא מקודשת, ואף על פי כן עדיין היא בתולה. דחה אביי את דבריהם: אָמַר לְהוּ אַבָּיֵי, עַד כָּאן לֹא פְּלִיגִי רַבִּי וְרַבָּנָן במחלוקתם שתובא בסמוך, אֶלָּא בְּאדם אֶחָד שבא עליה שלא כדרכה, ונחלקו האם היא נחשבת בעולה או לא, אֲבָל בְּבַעַל, דִּבְרֵי הַכֹּל שאִם בָּא עָלֶיהָ שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ עֲשָׂאָהּ בְּעוּלָה, ולכן אין לומר כדבריכם, שהמקדש נערה בכסף ובא עליה שלא כדרכה, נחשבת בעולה ואם זינתה עונשה בחנק. וחוזרת השאלה איך יתכן שיש הוה אמינא שקידושין אינם נעשים בכסף לבדו, הלא באופן זה אין נערה המאורסה שהיא בתולה וחייבת סקילה.

הגמרא מביאה את מחלוקת רבי וחכמים: מַאי הִיא מחלוקת זו של רבי וחכמים, דְּתַנְיָא, נערה המאורסה שֶׁבָּאוּ עָלֶיהָ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים שלא כדרכה, וַעֲדַיִן הִיא בְּתוּלָה, כּוּלָּן בְּסָקִילָה, שהרי כולם באו עליה כשהיתה בתולה. רַבִּי אוֹמֵר, אוֹמֵר אֲנִי, רק הָרִאשׁוֹן בְּסָקִילָה, שכשבא עליה היתה בתולה, וְכוּלָּן בְּחֶנֶק, כי אף שהראשון בא עליה שלא כדרכה, היא נחשבת בעולה.

הגמרא חוזרת ליישב למה הוצרכנו ללמוד מהפסוק ׳בעולת בעל׳ שאין צורך לקדש בכסף וביאה יחד, הלא מנערה המאורסה מוכח שאף שנתקדשה יכולה להיות בתולה: אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק, מַשְׁכַּחַת לָהּ – מצינו אופן שתהיה מקודשת ובתולה, כְּגוֹן שֶׁקִּדְּשָׁהּ בְּשָׁטָר, שודאי מועיל בלא ביאה. והטעם שבשטר פשוט לנו שמועיל לבדו, שהוֹאִיל וְשטר גּוֹמֵר וּמוֹצִיא אשה מבעלה, שמתגרשת בגט, גּוֹמֵר השטר וּמַכְנִיס לבדו בלי ביאה.

הגמרא דנה מה לומד רבי יוחנן מ׳ובעלה׳. שואלת הגמרא: וְרַבִּי יוֹחָנָן שלמד קידושי ביאה מ׳בעולת בעל׳, הַאי ׳וּבְעָלָהּ׳ מַאי עָבִיד לֵיהּ – מה הוא לומד ממנו. משיבה הגמרא: הָהוּא – פסוק זה מִבָּעֲלִי לֵיהּ – נצרך לומר זוֹ – אשה לבעלה, נְקֵנִית בְּבִיאָה, וְאֵין אָמָה הָעִבְרִיָּה נִקְנֵית לאדונה בְּבִיאָה. סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא לומר תֵּיתֵי – שיש ללמוד שאף אמה עבריה תקנה לאדונה בביאה, בְּקַל וָחוֹמֶר מֵימָה, וּמָה יְכָמָה שֶׁאֵין נִקְנֵית לִיבָּם בְּכֶסֶף, נִקְנֵית לוֹ בְּבִיאָה, זוֹ – אמה עבריה, שֶׁנִּקְנֵית בְּכֶסֶף, האם אֵינוֹ דִּין שֶׁנִּקְנֵית לוֹ בְּבִיאָה. פורכת הגמרא, מָה לְיָכָמָה שֶׁכֵּן היא זְקוּקָה וְעוֹמֶדֶת ליבם מחמת קידושי אחיו המת, ואין ללמוד ממנה שאמה שאינה זקוקה לאדון תיקנה בביאה. וכיון שהקל וחומר נדחה, חוזרת השאלה מה לומד רבי יוחנן מ׳ובעלה׳.

הגמרא מבארת בדרך אחרת מדוע צריך פסוק לומר שאמה עבריה אינה נקנית בביאה: סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא לומר שהוֹאִיל וְכָתַב – באמה עבריה (שמות כא י) ׳אִם אַחֶרֶת יִקַּח לוֹ׳, והכוונה שהאדון יקח אותה לאשה, הִקִּישָׁהּ הַכָּתוּב את האמה לְאַחֶרֶת – לאשה, מָה אַחֶרֶת – אשה מִיקַּנְיָא – נקנית לבעלה בְּבִיאָה, אַף אָמָה הָעִבְרִיָּה מִיקַּנְיָא – נקנית בְּבִיאָה, קָא מַשְׁמַע לָן ׳ובעלה׳ שרק אשה נקנית בביאה, ולא אמה עבריה.

הגמרא דנה מנין לומד רבי שאמה עבריה אינה נקנית בביאה. שואלת הגמרא: וְרַבִּי שלמד מ׳ובעלה׳ שאשה נקנית בביאה, הַאי מְכָּבְרָא מְנָא לֵיהּ – מנין הוא לומד שאמה עבריה אינה נקנית בביאה. משיבה הגמרא, אף רבי לומד זאת מהפסוק ׳ובעלה׳, שאִם כֵּן, שהפסוק מלמד רק קידושי ביאה, לְכִתּוּב רַחֲמָנָא ׳וּבְעָלָהּ׳, מַאי – מדוע כתוב ׳וּבְעָלָהּ׳, שְׁמַע מִינָּהּ תַּרְתֵּי – שני דינים, מ׳ובעל׳ לומדים קידושי ביאה, ומ׳ובעלה׳ ממעטים שאמה עבריה אינה נקנית בביאה.

שואלת הגמרא: וּלְרַבָּא דְּאָמַר שחכם ושמו בַּר אָחִינָא אֲמַבְּרָהּ לִי – לימדני לדרוש מהפסוק ׳כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ׳ שקִּידּוּשִׁין הַמְסוּרִין לְבִיאָה, כלומר שעל ידי הקידושין יכול המקדש לבוא על המתקדשת, הָווּ קִידּוּשִׁין, וְקִידּוּשִׁין שֶׁאֵין מְסוּרִין לְבִיאָה, כגון שקידש

המשך בעמוד מ

אחת משתי אחיות ואינו יודע מי מהן קידש, שהוא אסור לבוא על אף אחת מהן, **לֹא חָווּ קִידּוּשִׁין, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר** – מהיכן ילמד קידושי ביאה ושאמה עבריה אינה נקנית בביאה. משיבה הגמרא: אף רבא לומד דינים אלו מפסוק זה, **שאם כֵּן** שהפסוק בא ללמד רק קידושי ביאה ולמעט שאמה עבריה אינה נקנית בביאה, **נִכְתּוֹב קְרָא 'אוֹ בְּעָלָהּ', מַאי** – ומדוע כתוב 'וּבְעָלָהּ', **שְׁמַע מִינָּהּ כּוּלְּהוּ** – את שלושת הדינים, מ'ובעל' לומדים קידושי ביאה, מ'ובעלה' ממעטים שאמה העבריה אינה נקנית בביאה, וממה שנאמר 'ובעלה' ולא 'או בעלה' לומדים שקידושי כסף האמורים בתחילת הפסוק 'כי יקח איש אשה' חלים רק באופן שיכול להיות גם 'ובעלה', היינו שמסורים לביאה.

הגמרא חוזרת לבאר את דעת רבי הלומד קידושי ביאה מ'ובעלה' בלבד. שואלת הגמרא: **וְרַבִּי, הַאי 'בְּעוּלַת בַּעַל'** שממנו למד רבי יוחנן קידושי ביאה, **מַאי עֲבִיד לֵיהּ** – מה הוא לומד ממנו. משיבה הגמרא: **הַאי מִיבָּעֵי לֵיהּ** – פסוק זה נצרך לו ללמד **שבַּעַל עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּעוּלָה** גם כשבא עליה **שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ, וְאֵין אדם אַחֵר עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּעוּלָה** אם בא עליה **שֶׁלֹּא כְּדַרְכָּהּ**. תמהה הגמרא: **וּמִי אִית לֵיהּ לְרַבִּי** חַאי סְבָרָא שרק הבעל עושה אותה בעולה בביאה שלא כדרכה, **וְהָתַנְיָא, נערה המאורסה שבָּאוּ עָלֶיהָ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים** שלא כדרכה, **וַעֲדַיִין הִיא בְּתוּלָה, בּוּלָּם בְּסִקְילָה**, שכולם באו עליה כשהיתה בתולה. **רַבִּי אוֹמֵר, אוֹמֵר אֲנִי**, רק **הָרִאשׁוֹן בְּסִקְילָה**, שכשבא עליה היתה בתולה, **וְכוּלָּם בְּחֶנֶק**, כי אף שהראשון בא עליה שלא כדרכה, היא נחשבת לבעולה שהבא עליה חייב חנק. נמצא שדעת רבי שגם אדם אחר עושה אותה בעולה בביאה שלא כדרכה.